

Epidural Analjezi ile Normal Doğum Yapanlarda İzlenen Duygu Durum Farklılıkları

Emotional State Differences Followed in The Normal Delivery with Epidural Analgesia

İsa Şükrü ÖZ¹, Anıl Turhan ÇAKIR², Burak ÜN³

ÖZ

Amaç: Epidural analjezi uygulanmadan normal doğum yapanlar ve epidural analjezi uygulanarak normal doğum yapanlar arasındaki duygu durum farklılıklarını değerlendirmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntemler: Çalışmaya Ocak 2018 ile Mart 2018 arası zaman diliminde doğum için doğum ünitesine gelen gebeler kabul edildi. Gebelere duygu durumlarını değerlendirmek için SCL-90 duygu durum testi uygulandı. Epidural analjezi uygulanmaksızın normal spontan vajinal doğum yapan gebeler ile kontrol grubu oluşturularak karşılaştırma yapıldı. Karşılaştırmalar arasındaki değerlendirmeler Mann Whitney U testi ile yapıldı.

Bulgular: Toplam 100 gebe Grup I ve Grup II olmak üzere 50'şer kişilik iki gruba ayrıldı. Grup I'deki gebeler epidural analjezi uygulanmadan normal spontan doğumu gerçekleştiren grubu oluştururken, Grup II'dekiler ise epidural analjezi ile normal spontan doğumu gerçekleştiren gebelerden oluşmaktaydı. Grup I'in yaş ortalaması 27,34±5 yıl, Grup II'deki gebelerin yaş ortalaması ise 28,5±3,5 yıldır. Grup I'in Somatizasyon, Anksiyete, Kişiler Arası Duyarlılık, Öfke, Fobik, Ek ve Genel Semptom İndeksi puan ortalamaları, Grup II'ye göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti (Öfke p=0,001, Fobik p=0,014, Ek p=0,033, Genel Semptom İndeksi p=0,001 diğerleri için p<0,001). Grup II'de yaş ile sadece Anksiyete alt ölçeği pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkili saptandı (p=0,020).

Sonuç: Somatizasyon, Anksiyete, Kişiler Arası Duyarlılık, Öfke, Fobik puan ortalamaları, Epidural analjezi uygulanmadan normal doğum yapan gebelerde, epidural analjezi uygulanarak normal doğum yapan gebelere göre istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulundu.

Anahtar Kelimeler: Epidural Analjezi, Epidural Doğum, Duygu Durum

ABSTRACT

Aim: We aimed to evaluate the emotional state differences between vaginal delivery and vaginal delivery with epidural analgesia experience.

Materials and Methods: Pregnant women who came to the delivery unit for delivery between the periods of January 2018 and March 2018 were accepted for the study. The SCL-90 Emotional State Test was conducted to pregnant women to assess their emotional states. The control group -vaginal delivery with epidural analgesia- was compared with spontaneous vaginal delivery without epidural analgesia. The comparisons were made using the Mann Whitney U test.

Results: A total of 100 pregnant women were divided into two groups of 50 women as Group I and Group II. Group I gave birth spontaneous vaginal delivery without epidural analgesia; Group II gave birth spontaneous vaginal delivery with epidural analgesia. Group I has a mean age of 27.34±5 years and Group II has a mean age of 28.5±3.5 years. The mean scores of Somatization, Anxiety, Interpersonal Sensitivity, Anger, Phobic, Attachment and General Symptom Index of Group I were statistically higher than Group II (Anger p = 0,001, Phobic p = 0,014, Additional p = 0,033, General Symptom P = 0.001 for the others and p <0.001 for the others). In Group II, only the anxiety subscale was positively correlated with age (p = 0,020).

Conclusion: Somatization, Anxiety, Interpersonal Sensitivity, Anger, Phobic score averages were found to be statistically higher in pregnant women who had vaginal delivery without epidural analgesia than pregnant women who had vaginal delivery with epidural analgesia.

Keywords: Epidural Analgesia, Epidural Vaginal Delivery, Emotional State,

¹Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Zonguldak, Türkiye

e-posta:

isaoz80@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1009-973X

²Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Jinekolojik Onkoloji Cerrahisi, Zonguldak, Türkiye

e-posta:

dranilturhan@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7976-4123

³Adana Şehir Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Adana, Türkiye

ORCID: 0000-0002-8885-7062

Atıf İçin: İsa Şükrü ÖZ, Anıl Turhan ÇAKIR, Burak ÜN, Epidural Analjezi ile Normal Doğum Yapanlarda İzlenen Duygu Durum Farklılıkları, Balıkesir Medical Journal, 2020;4(2): 34-40

Başvuru Tarihi: 05.05.2020

Kabul Tarihi: 23.06.2020

Yayınlanma Tarihi: 23.06.2020

Sorumlu Yazar:

İsa Şükrü ÖZ,

Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Zonguldak, Türkiye

e-posta:

isaoz80@gmail.com

GİRİŞ

Doğum ağrıları, özellikle aktif olarak servikal olgunlaşma ve açılmanın yeterli bir düzeye ulaşmasıyla anne adayları tarafından belli aralık ve sıklıklarla hissedilen uterin kontraksiyonların sebep olduğu ağrılardır. (1) Gebenin doğum eylemi yaklaştıkça, gebe tarafından hissedilen ağrıların sıklıkları ve şiddeti artar. Anne adayları tarafından doğum sırasında hissettikleri ağrıların, anne adayları tarafından algılanması ve bu ağrıya anlam yüklenmesini çeşitli parametreler etkiler. Bu parametreler doğum eyleminin idaresindeki kültürel davranışlar, doğum eylemi sırasında anne adayının doğum eyleminden beklentisi, doğum eylemi içerisinde olan şahısların üstlendikleri rol ve fizyolojik olarak ilerleyen durumun kendisidir (1). Anne adaylarının hissettikleri ağrıya yükledikleri anlam ile ağrı ile gösterdikleri davranış şekilleri kültürelidir (2). Doğum sırasında anne adayının çekeceği ağrının şiddeti çok fazladır. Anne adaylarının birçoğu bu ağrılara dayanamayacaklarını düşünür. Ve çeşitli duygu durum değişiklikleri gösterirler. Doğum sonrası gebelerin duygu durumlarının değişebileceği ilk olarak 1858'de gözlemlenmiştir (3). Bu durum doğum sonrası depresyon, blues, anksiyete bozuklukları şeklinde devam edebilir hatta nadir de olsa kalıcı olabilir. (4-7) Epidural analjezi ile doğum; halk arasında "ağrısız doğum" olarak bilinir. Bu bağlamda ağrısız doğum yapan gebelerdeki olumlu emosyonel durum zaten tahmin edilmektedir fakat ağrısız doğuma bağlı diğer psikiyatrik faktörlerin nasıl değiştiği post partum tedavinin şekillenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada anne adaylarının epidural doğum sırasında hissettikleri sancılı doğumları baz alarak sancılı doğumlarına bağlı duygulanımlarının normal doğum yapanlara göre nasıl değişiklik gösterdiğini değerlendirdik.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmamıza Ocak 2018 ile Mart 2018 sürelerinde hastanemizde doğum yapmak üzere başvuran anne adayları alınmıştır. Toplam 100 adet anne adayı çalışmaya katılmıştır. Bu 100 hastadan; 50 gebe epidural analjezi ile normal doğum yapmış olup, diğer 50 gebe epidural analjezi uygulanmadan normal doğum yapmışlardır. Epidural doğum için her anne adayına doğum öncesi epidural doğum hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapılmış ve anne adaylarının yazılı onamları alınmıştır. Epidural analjezi işlemi, anne adaylarının doğumhanedeki takipleri sırasında servikal açıklık ve uygunluğunun gerekli olgunluğa ulaşmasıyla birlikte non-stres testlerde istenen kontraksiyon düzeyinin elde edildiği görüldükten sonra yapılmıştır. Genellikle 4-5 cm üzeri servikal açıklık ve non-stres test te 10 dakikada 2 düzenli ağrı görülmesi ve bu ağrıların 35 saniye ve üzerinde seyretmesiyle işleme geçilmiştir. İşlemden önce anestezi ekiplerince hastanın vital bulguları ve özellikle nabız ve tansiyon takipleri kayıt altına alınmıştır. Çalışma yaptığımız hastanede epidural doğum için lokal anestezi-opioid kombinasyonları (%0.5 bupivakain 75-125 mg, fentanil 50-100 µg) kullanılmaktadır. İşlemin uygulanmasının ardından hasta travay odasındaki yatağına alındığında ilk yarım saatte hastayı kadın doğum ve anestezi ekibi beraber takip etmişlerdir. Anne adaylarının doğum işlemleri sonlanıp servise transferlerinin gerçekleşmesinden ardından, annelerin duygulanımlarını değerlendirmek için, yazılı onamları alındıktan sonra, annelere SCL-90 testi uygulanmıştır. Çalışmaya katılan tüm annelerin, demografik özelliklerinin yanı sıra daha önce bilinen bir psikiyatrik ya da nörolojik hastalıklarının olup olmadığı ve duygu durum değişikliğine sebep olabilecek ilaç kullanım öykülerinin olup olmadığı sorgulanmıştır. Duygu durum değişikliğine sebep olabilecek ilaç kullanım öyküsü olanlar ve herhangi bir psikiyatrik hastalık mevcudiyeti

bulunanlar çalışma dışı bırakılmışlardır. Çalışmamıza katılan annelere SCL-90 testindeki 90 soru yüz yüze sorulmuş olup verdikleri cevaplar cevap anahtarına kayıt edilmiştir. Cevap anahtarlarının incelenmesinde envantere ait 10 puan türü hesaplanmıştır.

SCL-90 testi 90 sorudan oluşan psikiyatrik belirti tarama ölçeğidir. SCL-90 farklı hastalıkları olan kişilere ve sağlıklı normal kişilere yapılacak çalışmalarda kişilerin duygulanım olarak kendileri ifade etme testi olarak kullanılabilir (8). SCL-90 duygu durum taraması olarak Derogatis ve arkadaşları (8) tarafından geliştirilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Dağ tarafından yapılmıştır (9).

İstatistiksel analiz için SPSS 22.0 for Windows programı kullanıldı. Tanımlayıcı istatistikler sayısal değişkenler için ortalama ve standart sapma olarak verildi. Sayısal değişkenler arası ilişkiler parametrik test koşulu sağlanmadığından Pearson Korelasyon Analizi ile incelendi. Bağımsız iki grupta sayısal değişkenler karşılaştırmaları Mann Whitney-U testi ile yapıldı. İstatistiksel alfa anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan onay ve çalışmaya katılmış insanlardan "Bilgilendirilmiş Olur" alınmıştır. Prot no:2017-127-20/12

BULGULAR

Toplam 100 gebe Grup I ve Grup II olmak üzere 50 şer kişilik iki gruba ayrıldı. Grup I'deki gebeler epidural analjezi uygulanmadan normal spontan doğumu gerçekleştiren grubu oluştururken; Grup II dekiler ise epidural analjezi ile normal spontan doğumu gerçekleştiren gebelerden oluşmaktaydı. Grup I'in yaş ortalaması $27,34 \pm 5$ yıl, Grup II'deki gebelerin yaş ortalaması ise $28,5 \pm 3,5$ yıldır. Yaş ortalaması açısından istatistiksel olarak iki grup arasında anlamlı fark izlenmemiştir. ($p=0,059$) Her iki grup hastanın SCL-90 test sonuçları ve anlamlılıkları aşağıda Tablo 1'de özetlenmiştir.

	Grup I			Grup II			p
	Ortalama	±	Standart S.	Ortalama	±	Standart S.	
SOMATİZASYON	0,49	±	0,26	0,27	±	0,22	<0,001
ANKSİYETE	0,54	±	0,24	0,22	±	0,17	<0,001
OBSESİYON	0,38	±	0,31	0,32	±	0,31	0,172
DEPRESYON	0,58	±	0,24	0,53	±	0,26	0,302
KİŞİLER ARASI DUYARLILIK	0,59	±	0,26	0,29	±	0,17	<0,001
PSİKOTİK	0,32	±	0,16	0,26	±	0,16	0,071
PARANOİD	0,41	±	0,34	0,37	±	0,33	0,806
ÖFKE	0,45	±	0,28	0,29	±	0,22	0,001
FOBIK	0,42	±	0,27	0,30	±	0,21	0,014
EK	0,72	±	0,40	0,57	±	0,40	0,033
GENEL SEMPTOM İNDEKSİ	0,56	±	0,20	0,42	±	0,21	0,001

Tablo 1. Her İki Grup Hastanın SCL 90 Test Sonuçları

Grup I'in Somatizasyon, Anksiyete, Kişiler Arası Duyarlılık, Öfke, Fobik, Ek ve Genel Semptom İndeksi puan ortalamaları Grup II'ye göre istatistiksel olarak anlamlı yüksekti (Öfke $p=0,001$, Fobik $p=0,014$, Ek $p=0,033$, Genel Semptom İndeksi $p=0,001$ diğerleri için $p < 0,001$). Aşağıda Tablo 2' de yaşın scl alt ölçekleri ile ilişkisi gösterilmiştir.

		Grup I		Grup II	
		Yaş		Yaş	
		rho	p	rho	p
SCL 90 Ölçeği	Genel Semptom İndeksi	-,046	,749	,135	,348
	Somatizasyon	-,004	,980	,005	,974
	Anksiyete	-,098	,496	,328	,020
	Obsesyon	-,187	,193	,120	,405
	Depresyon	,012	,937	,251	,079
	Kişiler Arası Duyarlılık	,009	,951	,113	,434
	Psikotik	-,148	,304	,060	,679
	Paranoid	-,096	,507	,103	,477
	Öfke	,112	,438	,048	,742
	Fobik	,035	,811	,156	,278
	Ek	,169	,240	-,030	,834

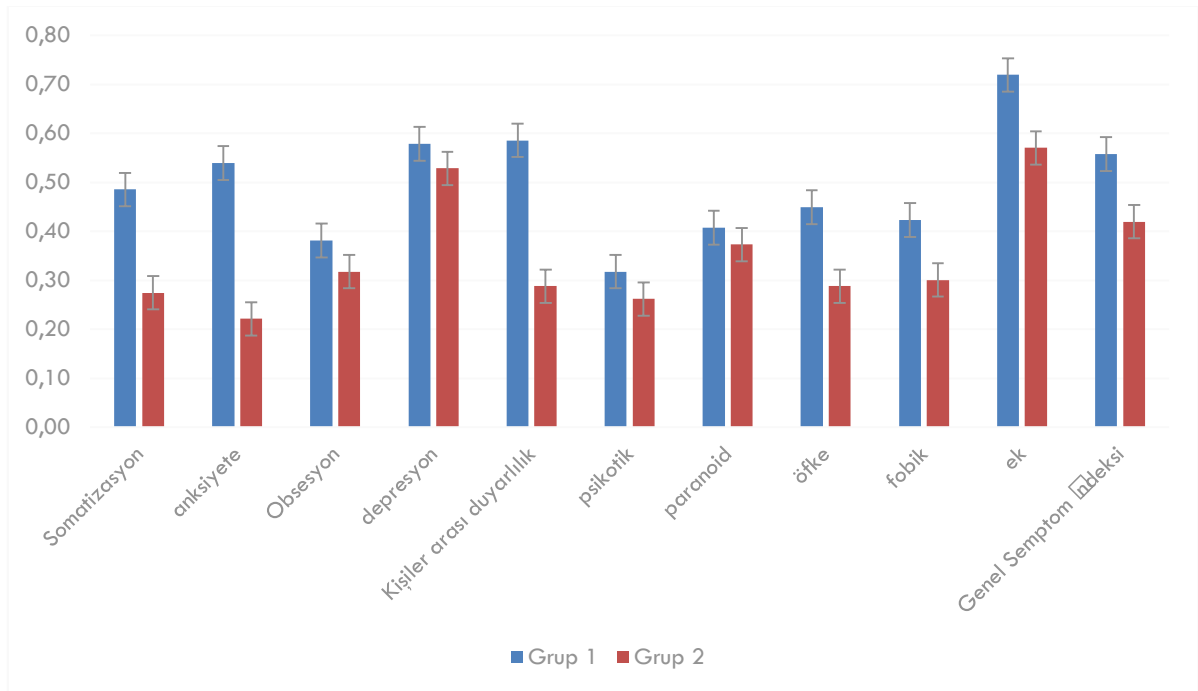
Tablo 2. Yaş'ın SCL Alt Ölçekleri ile İlişkisi

Grup II'de yaş ile sadece SCL 90 Ölçeği Anksiyete alt ölçeği pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkili saptandı (p=0,020) Aşağıda Tablo 3'de alt ölçeklerin birbirleri ile ilişkisi gösterilmiştir.

		Somati	Obses	Depres	Kişiler	Paran	Öfke	Fobik	Ek
		zasyon	yon	yon	Arası	oid			
		Anksiyete			Duyarlılık	Psikotik			
Anksiyete	rho	,345**							
	p	<0,001							
Obsesyon	rho	,303**	,187						
	p	,002	,062						
Depresyon	rho	,246*	,183	,403**					
	p	,014	,069	<0,001					
Kişiler arası duyarlılık	rho	,555**	,475**	,406**	,359**				
	p	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001				
Psikotik	rho	,254*	,273**	,264**	,316**	,336**			
	p	,011	,006	,008	,001	,001			
Paranoid	rho	,360**	,083	,395**	,200*	,287**	,047		
	p	<0,001	,413	<0,001	,046	,004	,646		
Öfke	rho	,369**	,242*	,346**	,274**	,446**	,306**	,069	
	p	<0,001	,015	<0,001	,006	<0,001	,002	,496	
Fobik	rho	,668**	,274**	,346**	,374**	,547**	,263**	,424**	,389**
	p	<0,001	,006	<0,001	<0,001	<0,001	,008	<0,001	<0,001
Ek	rho	,571**	,275**	,390**	,313**	,451**	,220*	,286**	,396**
	p	<0,001	,006	<0,001	,002	<0,001	,028	,004	<0,001

Tablo 3: Alt Ölçeklerin Birbirleri ile İlişkileri

Grup I ve Grup II'deki hastaların psikotik alt ölçekleri aşağıda Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1: Grup I ve Grup II'deki Hastaların Psikotik Alt Ölçeklerinin Grafik Şeklinde Gösterilmesi

TARTIŞMA

Doğum gerçekleşikten sonra, doğum için hastanemize başvuran gebelerin büyük bir kısmında doğum sonu normal duygu durum pozisyonuna geçişler gözlenirken, bir kısmında hafif duygulanım değişiklikleri görülmekte, çok az bir kısmında ise psikiyatri görüşü istenecek düzeyde duygulanım değişiklikleri görülmektedir.

Günümüzde daha çok doğum sonrası depresyon ile ilgili çalışmalar yapılmış olup, yapılan ulusal bir çalışmada, doğum sonrası depresyon açısından 6 aylık periyotta çeşitli ruhsal dalgalanmaların izlendiği görülmüştür (10).

Literatürdeki çalışmalarda doğum sonrası depresyon ve anksiyetik değişikliklerle ilgilenilmiştir. Ve bu çalışmalar için değişik depresyon ve anksiyete tespit ölçekleri kullanılmıştır (11,12). Bizim kullandığımız SCL-90 envanteri, sadece depresyon ve anksiyete düzeyini ölçmekle kalmayıp, anksiyete ve depresyon da dâhil olmak üzere toplam 10 alt ölçek sonucu vermektedir. Dolayısıyla bizim çalışmamız depresyon ve anksiyete çalışmalarından farklı olarak diğer duygulanım durumlarını da kapsar. Ayrıca daha önce yapılan tespitlerde; SCL-90 envanterinin sayısal olarak mukayese edilebilir olması ve neticesinin istatistiksel metotlara elverişli olması gibi birçok özelliği ile yaygın bir alanda kullanılabileceği de vurgulanmıştır (8).

Garthus-Nigel ve ark. gebelerdeki doğum yöntemi tercihlerine göre doğum sonu stres ile ilgili yaptıkları çalışmada, doğum ağrısı çekmek istemedikleri için sezaryen yöntemi ile doğum yapmak isterken normal doğum yapan annelerde, normal doğum isterken normal doğum yapan annelere göre, doğum sonu stresin daha sık olduğunu göstermişlerdir (13).

Ploekinger ve ark. epidural analjezi uygulanan doğumlarda, anne ateşinin arttığını, ayrıca doğum öncesi ve doğum sonrası kan kaybının da arttığını belirtmişlerdir. Bu durumların annede stres oluşturabilecek sebepler

olduğunu bildirip, bu stresin post partum duygulanım bozukluğuna sebep olabileceğini vurgulamışlardır (14). Fakat bizim çalışmamızda epidural doğum yapan gebelerin hiçbirinde normal doğum yapan gebelere göre ateş artışı ve doğum sonrası fazla kanama izlenmemiştir.

Patel ve ark. doğum yöntemi tercihinin doğum sonrası görülebilecek duygu durumlar için bir risk oluşturmadığını göstermişlerdir (15). Oysa bizim çalışmamızda doğum yöntemi duygu durumu etkilemiş olup epidural doğumda tüm ölçekler açısından daha olumlu sonuçlar alınmıştır.

Konu ile ilgili başka bir çalışmada, Durukan ve ark. doğum yöntemi tercihinin doğum sonrası depresyon için bir risk faktörü oluşturmadığını belirtmişlerdir. Doğum sonrası depresyon açısından doğum yöntemi tercihi dışındaki sosyal faktörlere dikkat çekmişlerdir (16).

Ateşer ve ark. bir eğitim hastanesinde yaptıkları çalışmada doğum yönteminin doğum sonrası duygu durumu etkilediğini göstermişlerdir. Doğum yöntemi olarak ise sezaryen doğum yöntemini, normal doğum yöntemine göre annenin doğum sonrası stresinde önemli bir faktör olarak belirlemişlerdir (17).

Daha önce yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere daha çok doğum sonu depresyon ve doğum yönteminin duygu durumu ilişkileri göz önüne alınmıştır. Doğum yöntemleri ile ilgili duygu durum çalışmaları arasında ise epidural analjezi uygulanarak yapılan normal doğumlarla ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda, epidural analjezi uygulanarak yapılan doğumlarla ilgili duygu durum çalışmamızın ulusal anlamda ilk olduğunu düşünüyoruz.

Çalışma sonrasında yaptığımız değerlendirmelerde, epidural analjezi uygulanarak yapılan normal doğumların, epidural analjezi uygulanmadan yapılan normal doğumlara göre, anne adaylarının duygu durumları açısından daha uygun bir doğum olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Epidural analjezi uygulanarak yapılacak normal doğumun duygu durum açısından normal doğuma göre daha iyi sonuçlar vereceğini düşünmekte ve anne adaylarına epidural analjezi uygulanarak yapılacak normal doğumu tavsiye etmekteyiz.

KAYNAKLAR

1. Ertem G,Sevil Ü Doğum ağrısı ve hemşirelik yaklaşımı Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi,2004;8(2):117-123
2. Kuđuođlu S.&Eti-Aslan F. Ağrı doğası ve kontrolü, ağrı algısını etkileyen faktörler İstanbul Avrupa tıp kitapçılık ltd.şti 2006;51-59
3. Trede K, Baldessarini RJ, Viquera AC Bottero A. Treatise on insanity in pregnant, postpartum, and lactating women (1858) by Louise-Victor Marcé: A commentary. Harv Rev Psychiatry 2009; 17: 157-65.
4. Ayvaz S, Hocođlu Ç, Tiryaki A, Ak İ. Incidence of postpartum depression in Trabzon province and risk factors at gestation. Turk Psikiyatri Derg 2006;17:243-51

5. Kurtz, S., Levine, J., & Safyer, M. (2017). Ask the question: Screening for postpartum mood and anxiety disorders in pediatric primary care. *Current problems in pediatric and adolescent health care*, 47(10), 241-253.
6. Schiller, C. E., Johnson, S. L., Abate, A. C., Schmidt, P. J., & Rubinow, D. R. (2011). Reproductive steroid regulation of mood and behavior. *Comprehensive Physiology*, 6(3), 1135-1160.
7. Stocky A, Lynch J. Acute psychiatric disturbance in pregnancy and puerperium. *Baillieres Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol* 2000;14:73-87
8. Derogatis, L. R. and Cleary, P. A. (1977), Factorial invariance across gender for the primary symptom dimensions of the SCL-90. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 1doi:10.1111/j.2044-8260.1977.tb00241.x6: 347–356.
9. Dağ İ (2000). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R). *Psikiyatride kullanılan klinik ölçekler*. Editörler: Aydemir Ö. ve Köroğlu E.Hekimler Yayın Birliği, Ankara. 33-40.
10. Akman C, Uguz F, Kaya N. Postpartum-onset major depression is associated with personality disorders. *Compr Psychiatry* 2007;48:343-7.
11. Sabuncuoğlu O, Berkem M. Relationship Between Attachment Style and Depressive Symptoms in Postpartum Women: Findings from Turkey. *Turk Psikiyatri Derg* 2006;17:252-8
12. Da Costa D, Dritsa M, Rippen N, Lowensteyn I, Khalifé S. Health-related quality of life in postpartum depressed women. *Arch Wo-mens Ment Health* 2006;9:95-102
13. Garthus-Niegel S,Von soest T,Knoph C,Simenson TB,Togersen L,Eberhand-Gran M. The influence of woman's preferences and actual mode of delivery on post traumatic stress symptoms following child birth. *BMC pregnancy child birth* 2014;14-191
14. Yin, H., & Hu, R. (2019). A cohort study of the impact of epidural analgesia on maternal and neonatal outcomes. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Research*, 45(8), 1435-1441.
15. Patel RR, Murphy DJ, Peters T. Operative deliver and post natal depression: a cohort study *BMJ* 2005; 380:879-81
16. Durukan E, İlhan MN, Bumin MA, Aycan S, Post partum depression frequency and quality of life Among a Group of Mothers having a child aged 2 weeks -18 months. *Balkan Med J*.2011;28:385-93
17. Ateşer G, ÖZ İŞ, Sardarli S, Aydın DS, Boran BA. *İstanbul Med J*. 2017;18:62-7